

re si dèn ei es

Perquè es pugui realitzar una residència artística, cal, en principi i com a mínim, poder disposar d'un espai físic de treball i de certs recursos (materials i econòmics). Però si només tenim en compte això estarem presentant un marc incomplet.

Una residència artística demana alguna cosa més que una cessió d'espai. També es necessiten altres recursos, potser d'entrada més intangibles. Cal acompanyament, atenció, afecte i capacitat de reflexió crítica durant el temps que dura la residència.

Per aquest motiu, considerem aquest text com punt de partida d'un **text obert**, que anirà incorporant noves veus que provinguin de prismes i mirades diferents dins el territori estatal.

Al llarg d'un any aquest text itinerant farà múltiples parades, en diferents llocs, que ens acolliran i oferiran micro-residències d'escriptura que ens permetran escoltar, recollir i compartir diferents experiències i aproximacions sobre les residències.

Algú ha dit Residència?

Cada procés de creació és únic i irreplicable, cada artista necessita coses diferents i específiques. I encara que et sembli obvi, cada residència necessita que es creï un marc diferencial que l'aculli i reuneixi les condicions que necessita el projecte que s'hi desenvoluparà.

Com es pot ser amfitrió de residències si sempre canvien, si sempre són diferents?

La resposta encara que no ho creguis és simple: ESCOLTA. I deixa't sorprendre pel diàleg que esteu a punt de compartir juntes, tu i l'artista.

Pensa que l'escolta autèntica produeix un espai lliure, i aquesta és una condició mínima i necessària per a que es dugui a terme qual-sevol tipus de creació. Només així seràs capaç de generar espais i temps disponibles per als i les artistes.

No hem de confondre la pràctica compromesa de l'escolta amb una posició ingènua, utòpica o simplement sentimental. L'escolta va de la mà de la FLEXIBILITAT i això és el que de debò permetrà gestionar una residència que sigui eficient per ambdós.

Es tracta de practicar un pensament flexible, d'entendre que hi ha excepcions de les normes, i que existeixen eines i estratègies que ens permeten portar a bon port els nostres projectes sense deixar d'atendre la nostra realitat present.

El pensament flexible ens dona la capacitat de pensar les coses d'una manera diferent, ens ajuda a ajustar-nos al canvi, a millorar els models que ja coneixem i a proposar noves formes que s'adapten i responguin millor a cada pràctica artística.

Existeixen diferents tipus de flexibilitats i ens agradaria que les tinguessis presents totes, per exemple:

Flexibilitat relativa al temps: Els temps i els ritmes de cada procés de creació són diferents. Si l'administració dels temps té en compte i respecta la naturalesa particular de cada procés i no l'intenta sotmetre a patrons preestablerts de la institució, estem segures que l'abast i l'acció del TEU PROGRAMA de residències creixerà de manera exponencial.

Flexibilitat relativa al contingut i a la seva comunicació: Cada procés artístic arriba a la residència en un moment diferent i en un estat de maduració i de qüestionar-se diferent. Flexibilitzar les trobades, cuidar les obertures dels processos al públic, trobar formats còmodes de relació entre l'artista i la institució que l'acull són maneres d'agilitzar el treball i enfocar els esforços cap on realment fan falta.

Com podem atendre allò que potser encara no té una forma prou clara com per comunicar-ho i tractar-ho fàcilment, però que necessita recursos i suport per arribar a bon port?

Cal atenció i delicadesa. No sempre cal fer grans esforços, grans moviments, tampoc cal que tota l'estona tot sigui visible. La incertesa i la confusió són parts essencials de qualsevol procés de creació. Per això, sovint només cal mantenir la calma davant el desenvolupament canviant d'un procés. N'hi ha prou amb posar atenció i respectar profundament la intimitat de l'artista pel que fa al seu treball i als seus temps. Així, sabràs detectar i esperar que arribi el moment més adequat per obrir un procés al públic.

És responsabilitat nostra com a gestores elaborar el marc de qüestions i objectius (compartits i concrets) a partir del qual es decidiran estratègies de comunicació adequades per a totes les parts, en col·laboració directa amb les artistes.

El fet artístic és un fet quotidià i comú, per molt que certes visions romàntiques segueixin imaginant l'artista com un ésser deïficat i separat de la vida quotidiana. Hem de trobar maneres de comunicar els processos de creació sense traïr la seva naturalesa particular i sense convertir-los en enigmes o rareses artístiques només aptes per a experts.

L'única manera de trobar aquestes 'altres' maneres és dialogant amb l'artista i proposant múltiples maneres de crear una convivència real entre totes. Per fer-ho, cal fer un esforç de desempallegar-nos de prejudicis i patrons preestablerts i diferenciar clarament el que és un treball en desenvolupament i un procés tancat i acabat.

Quins són els recursos necessaris per poder oferir una residència eficient?

Els recursos a la teva disposició sempre es poden utilitzar i jugar de maneres molt diferents. És cert que si pertanys a l'administració pública pensaràs que t'acompanya una realitat complexa, amb múltiples problemes i emmarcada per nombroses matusseries burocràtiques. Però sempre hi ha maneres per aconseguir que les condicions existents juguin a favor de la creació. I estem convençuts que trobaràs la teva.

Per què acollir una residència en el meu context m'enriqueix a mi i a la meva comunitat?

Valorar el procés de creació com un fi en si mateix obre un univers de possibilitats (d'allò possible) per a tu i per a la teva comunitat. És posar en valor la pregunta per davant de l'afirmació i el procés per davant del resultat. En definitiva, quan introdueixes processos de creació dins la quotidianitat del teu entorn estàs ajudant a desenvolupar actituds crítiques, formes de col·laboració i d'autonomia a l'hora de concebre estratègies de relació entre persones. A més a més, el fet que tu acullis constantment persones que venen d'altres indrets sempre activa i enriqueix l'entramat social-comunitari que t'envolta.

Com evitar la tendència al farcit i acollir des d'un estat d'espai buit?

Un model flexible, capaç de buidar-se per acollir, compromès amb el diàleg i amb l'escolta autèntica del que ens proposen els processos de creació, implica necessàriament posar en funcionament noves formes de gestió, i per tant, posar en pràctica altres maneres de relacionar-nos entre nosaltres. Aquest és un repte que possiblement et pot semblar inabastable ara mateix, però pensa que no estàs sola, nosaltres també fem la mateixa recerca que tu. I, sobretot, no caiguis en la tendència del farcit, intenta superar-lo i evitar els desitjos més o menys personals. Evita la saturació de continguts i procura posar tota l'energia quan ofereixis un espai per a la creació. I presenta'l com un espai buit, obert, flexible i disponible.

I com ha de ser el tracte entre els artistes i l'equip de gestió que acull un procés en desenvolupament?

Ens sembla que a dia d'avui ja no es pot tractar als artistes com a 'usuaris' o 'clients'. Pensem que hem de trobar una col·laboració real de totes les parts, i identificar-nos com a còmplices d'un mateix esforç. Evidentment cada part ha de portar a terme tasques diferents, però totes necessàries i complementàries. Pensem que la

buit obert disponible

paraules clau

paraula que ens fa sentir més còmodes a dia d'avui és 'HABITANTS'; habitants legítims d'espais de creació i de residències que donen sentit, significat i continguts genuïns sempre canvians, sempre lligats a les realitats de cada moment.

I nosaltres, els equips gestors?

Som còmplices. Escolta a les artistes, als seus processos i a l'entorn et portarà directament a formes de gestió i de relació concretes, necessàries, adequades i eficaces per a tu i per a la teva comunitat. Som còmplices i col·laboradores a l'hora de generar recursos i en la transformació directa de les realitats on vivim i amb les quals ens relacionem.

1.

Patricia Caballero: sobre les residències

Inevitablement el que exposi en aquest text tindrà a veure amb la meva vivència personal i les meves necessitats pròpies, com a persona que travessa sovint processos artístics i amb la meua manera de veure l'obra d'art i la seva concepció.

Imagino una residència artística com una plataforma que fa possible l'expansió íntima de l'artista i els seus dons; un espai i un temps disposats a acollir la fragilitat de cada procés, com si es tractés d'un niu.

La gestació d'una obra necessita de certa protecció, contenció, intimitat, silenci, calidesa, escolta, recursos, flexibilitat total pel que fa als horaris i a la circulació de les persones còmplices del procés...

Em pregunto sobre 'els temps' de les residències. Són freqüents les residències de dues setmanes, per què? Em pregunto per què no s'ofereixen realment residències per a artistes, en comptes de residències per a un moment concret d'una fase del procés de l'obra d'un artista.

A vegades l'artista, per manca d'estabilitat, es veu ocupat i fins i tot preocupat per l'obligació de viatjar, adaptar-se a cada lloc, deixar contínuament la seva família... Per què no s'ofereixen residències de durada més llarga, de tres o sis mesos, d'un any o fins i tot de més temps, a un conjunt més o menys gran de persones que estiguin compromeses clarament amb el seu desenvolupament artístic i que es reparteixin l'espai i el temps segons les necessitats de cadascú?

Estaríem parlant d'una organització similar a una comunitat d'artistes, que precisament per compartir tindrien més. Tindrien més opcions pel que fa a la gestió del temps d'ocupació dels llocs, més persones a mà amb les quals intercanviar més enllà de la novetat de la trobada breu, més recursos, si és que també es volen compartir...i sobretot: més estabilitat, una base més segura des d'on poder emprendre el vol i des d'on submergir-se en fases llargues d'investigació, en les profunditats que necessiten visitar-se dia a dia. No parlo de res que sigui nou, hi ha moltes referències de projectes així. Un d'ells, per exemple, va ser "Ocupaciones", un projecte generat a La Porta (Barcelona), del qual vaig tenir la sort de formar-ne part durant un temps.

Un tema que em sembla espinós és com des de molts espais la presentació pública del procés es proposa com un intercanvi obligatori. Si l'intercanvi és realment necessari, imagino un acord entre l'espai i cada artista per veure què li aniria bé intercanviar. Potser no caldria que sempre sigui un esbós disfressat forçadament d'aconteixement escènic, sobretot quan pel moment en el qual es troba l'obra aquest esbós no és adequat ni propici.

Segueixo imaginant...i si el que es vol és visibilitat podria compartir-se amb un públic: un recorregut per les obres anteriors de l'artista, una cartografia comentada d'aspectes, documents, reflexions que l'artista té en compte per desenvolupar la seva obra, una exposició de les fonts de les quals beu l'artista, un taller o un laboratori on explorar o practicar amb altres persones...

Però també plantejaria l'opció de la invisibilitat. I si l'intercanvi realment és necessari també podria donar-se a través de la col·laboració directa amb l'espai, de manera que l'artista s'impliqui en el seu bon funcionament. O també penso en l'obertura de portes només per a persones convidades, per a algunes mirades escollides, o l'aportació d'una memòria que quedi en un arxiu obert en algun lloc...o d'altres fórmules que es puguin inventar.

Una altra cosa que està de moda i que encara és més espinosa són les xerrades després de les presentacions. Intueixo que una obra bona difícilment es generarà a partir d'un judici extern, ni de les paraules atzaroses d'uns "turistes" que es passen per les entranyes del que s'exposa.

Amb tot, si alço la mirada per sobre del panorama, no jutjo res com a més o menys òptim. L'important és que existeixi la llibertat per afrontar allò que realment és fructífer per a l'obra sense que aquesta pugui pervertir-se o malmetre's amb moviments inoportuns i forçats. L'estrés és causa inevitable de degeneració, per molt que sovint s'intenti disfressar d'impuls o motivació. Cada persona hauria de saber i hauria de comunicar quins són els salts que cal donar a cada moment i quins no.

Aquests són els aspectes als quals arriba a dia d'avui la meva visió. Suposo que la reunió de les visions de molts artistes formaran una referència rica i clara en la qual basar-se per generar realment un context apropiat i necessari on l'art segueixi proliferant.

Creadora

2.

Santiago Turenne: perdre's en el temps

Les residències artístiques són espais per perdre's en el temps. Es tracta d'allunyar-se d'un context quotidià per habilitar el flux aclaparador i excitant d'idees i de conceptes i concretar un espai-ficció que es fa matèria i es disposa a fundar nous coneixements i potenciar futures trobades. Hem de legitimar aquests espais, exempts de quotidianitat, com espais que no exigeixen necessàriament productes o conclusions encertades. Hem de pensar-los com espais on el creador simplement es predisposa a la reflexió, a compartir amb un altre o amb ell mateix i on es generen pràctiques o pensaments que es conjuguen en futur.

Sempre m'ha semblat interessant la posició del 'Programa de Artistas en Residencia'* d'Uruguai sobre la concepció de l'espai físic:

"se concibe el espacio de residencia como un espacio abierto, un espacio probable, potencial que no necesariamente habla de un espacio físico sino de un encuadre contenedor de posibilidades para el desarrollo de investigaciones o creaciones artística con especificidades y por lo tanto, necesidades para su desarrollo particulares."

La residència com a contenidor permet als projectes d'investigació trobar les seves pròpies condicions òptimes per desenvolupar-se, sense ajustar-se a infraestructures establertes i, per tant, a condicions preestablertes de residències, de manera que el projecte trobi les seves pròpies lògiques i els seus propis marcs: una institució, el carrer, el camp o una simple habitació d'una casa d'un barri particular. L'estructura de la residència es planteja d'aquesta manera com a medidora entre el projecte i els contextos.

Doncs això: desplaçaments geogràfics d'idees, cossos i trobades. Estat ideal per deixar-se perdre en el temps, perdre el temps, molt de temps.

3.

Bárbara Sánchez: residència ideal

A la residència ideal em paguen per fer la meva feina, és a dir, em paguen per investigar i crear.

A la residència ideal puc estar al camp o a la ciutat però l'espai sempre afavoreix la concentració.

A la residència ideal l'organització em deixa fer la meva, encara que sempre puc comptar amb algú de l'estructura si necessités res.

A la residència ideal no he de cuinar. Em fan un menjar sa i bo.

A la residència ideal hi ha calefacció, llits i bones dutxes. A la residència ideal es viu al mateix edifici on hi ha l'espai de treball.

A la residència ideal l'espai de treball és ampli, diàfan, amb la possibilitat de tenir llum natural i amb un terra adequat per treballar amb el cos.

La residència ideal està molt ben dotada tècnicament.

Creadora.

4.

Claudia Delso:

les residències, un lloc sense mercantilisme?

Entenc les residències artístiques com un dret per a la pràctica i la creació artística. Un dret que les administracions públiques tenim la responsabilitat de garantir, generant les condicions adequades perquè es duguin a terme.

El que passa és que per portar a terme aquesta política pública amb normalitat és fonamental que des de les administracions, i activant l'escolta amb els i les creadores locals de cada context, entenguem el que les residències se suposa que produeixen (i no em refereixo al resultat final!), el que generen i, en definitiva, el que són com a política pública actualitzada, que s'ha de potenciar i nodrir.

La cultura i la pràctica artística sempre han estat a l'avantguarda i ho poden ser també per a la innovació en les polítiques públiques i culturals. Les residències artístiques fan valer el procés, l'espai d'aprenentatge, d'escolta i de trobada; un lloc sense mercantilisme, un lloc on s'és i es deixa ser. Les residències artístiques també són un exemple de com l'administració pública pot situar-se en un lloc de mediació i d'acompanyament.

Per fer-ho, evidentment, haurem de caminar per la feixuga maquinària administrativa i, possiblement, haurem d'aprendre a ser creatius i innovadors en els marcs jurídics i en els procediments administratius per possibilitar el que és una obvietat: qualsevol persona necessita condicions per desenvolupar la seva feina, i els i les creadors també.

En aquesta obvietat s'hi amaga una necessitat de reconeixement i d'interpel·lació entre qui gestiona i qui crea. Entre pràctica(es) artística(es) i gestors del que és públic. Entre la cultura i la participació en les polítiques públiques.

Desitjo des d'aquest text fer una crida: coneguem-nos, escoltem-nos, aprenuem a construir juntes. La creació artística pot ensenyar moltes coses a l'administració pública i viceversa. Seguim!

Mediadora cultura, a dia d'avui consellera de Participació i Innovació Democràtica d'A Coruña.

5.

Fran Pérez Román: els llocs que compartim

Quan pensem en residències de creació, a vegades ens és difícil no transmetre la imatge de residència que prové de les nostres experiències prèvies i tendim a construir una barreja d'experiència, desig i possibilitat. És sobre aquesta imatge desitjada sobre la que m'agradaria parlar.

La imatge de residència, en un aspecte ampli, ens condueix a la idea d'establir-se, d'ubicar-se en un lloc. Tanmateix, quan pensem en els atributs d'una residència artística o de creació, alguns imaginem, més aviat, quelcom dinàmic, temporal i que, tot i el seu caràcter episòdic, suposa una experiència que roman més enllà de la seva durada.

En qualsevol cas, una residència artística ha de permetre habitar un espai durant un període de temps determinat i saber que aquell espai s'ha format abans d'acollir a qui el residirà, ha desenvolupat la seva naturalesa i les seves normes i s'ha preparat per rebre als residents. Com que es tracta d'un lloc per viure i perquè s'hi esdevinguin vivències és necessari que compti amb els recursos necessaris per garantir el confort i per facilitar la dedicació al procés de creació.

Un lloc que es prepara per rebre hauria de ser espaiós, flexible i obert, disposat a aprendre al costat de cada resident, per ser cada vegada més hàbil en la seva vocació d'atendre. Un lloc porós i que vagi formant el seu caràcter de la mà de cada procés que assisteix.

Els llocs de residència parteixen inevitablement, en el seu origen, de suposicions sobre els processos que poden acollir, per això és important que aquestes suposicions només siguin un punt de partida i no un patró que limiti el que es pot arribar a fer en aquell espai. Aquest punt de partida ha de permetre al lloc créixer, acompanyat per cadascun dels processos als quals assisteix.

Si un lloc compta d'entrada amb una proposta i té una naturalesa i unes normes prèvies a la pròpia acció de la residència, els que hi som rebuts haurem d'ocupar-nos de conèixer aquesta naturalesa i relacionar-nos-hi de la millor manera possible: aprofitar-ne al màxim les possibilitats, col·laborar per millorar-ne la seva capacitat i agrair-ne la vocació d'acollida. Per tot això, és pràcticament imprescindible una figura que faci d'amfitrió, una persona o un col·lectiu que conegui el lloc, que sàpiga cuidar-lo i que ens acompanyi en la relació amb l'espai.

En aquest espai de residència, els que reben poden ser-ne el seu màxim valor, són els que poden ensenyar-nos a cuidar l'espai de la millor manera, mostra-nos com activar-ne tots els racons, ajudar-nos perquè aquell espai creixi i millori durant la nostra estada. Els amfitrions són els qui poden recollir el nostre agraïment. Un agraïment que pot tenir forma d'aportació pels que vindran després i per l'entorn de l'espai de residència.

Des d'aquest punt, el procés de residència es converteix en un procés de vivència compartida. Es tracta d'un procés on un ecosistema s'ofereix com a punt de partida, amb la vocació de rebre un nou impuls que el faci créixer. El creador s'apropia i s'entrega a l'espai per construir un projecte comú, per compartir recursos i per col·laborar en el desenvolupament d'aquest ecosistema.

D'aquesta manera, els beneficis repercuteixen positivament en qui rep, en qui és rebut i en l'espai de residència. Es tracta d'un guany col·lectiu més que d'un intercanvi, sobretot quan som capaços de

trobar interessos comuns, compartir desitjos i consensuar un marc relacional d'escolta viva.

La residència de creació es pot entendre, d'aquesta manera, com un procés en desenvolupament continu, no des de la improvisació sinó des de la flexibilitat i la cura. El període de residència es converteix en una travessia perquè hi ha una incertesa disposada a descobrir experiències que, d'entrada, no es preveien. La residència es construeix com un pacte per ser sempre porosos i per acompanyar-nos en l'experiència i en l'acció i, per decompstat, per permetre'ns equivocar-nos.

La residència com un espai obert, que millora i reflexiona permanentment, permet a través d'un exercici de coresponsabilitat, millorar el context en el qual creem. Aquesta millora ens pot fer arribar a llocs que no podem descriure encara perquè no els coneixem, però que una amiga anomena el Paradís de la Creació. Avançar cap aquest lloc ha de ser un objectiu diari.

Arquitecte i creador:

6.

Ana Extremiana Eguia: residències: etimològicament parlant i decàleg del bon ús de “l’artista”.

Per contextualitzar he volgut anar fins a l’origen del terme i realitzar una selecció que se’m fa curiosa i és gratament connexa amb el que entenc com a models de residències.

Residència.

- Casa de jesuïtes on resideixen de manera regular alguns individus, que formen una comunitat i que no és el col·legi ni casa profés.
- Edifici on conviuen habitualment diferents persones sota una reglamentació comuna i vinculats per motius d’edat, sexe, treball o ocupació, creences religioses, etc.
- Acció de residir, el fet de residir.
- Espai de temps obligatori en el qual el clergue ha d’estar present al lloc del seu benefici.
- Residència (secundària): vivenda destinada a ser ocupada temporalment per algú que té el seu domicili en un altre lloc.
- ...

Deixant de banda les bromes, cadascuna d’aquestes definicions suggereix i proposa diferents oportunitats possibles, com a format inspirador.

La creació no només demana conèixer el mitjà sinó també la sensibilitat necessària per no interferir en els processos oberts, sempre fràgils i vulnerables, de la creació artística.

Si després d'una residència, una creadora arriba a la conclusió que està millor creant al menjador de casa seva voldrà dir que alguns mecanismes d'intercanvi no s'estan utilitzant de la millor manera, i per no arribar a aquest punt tan extrem se m'ocorre formular a continuació un decàleg del bon ús de "l'artista":

- **Tenir cura de l'artista** perquè no es converteixi en artista "d'un sol úl".
- **Fomentar la llibertat del procés** i no fiscalitzar-lo.
- **Personalitzar i oferir flexibilitat** a l'hora d'establir el calendari de les residències i respectar-ne els temps i les necessitats.
- **Aportar els mitjans i les eines** necessàries perquè la proposta artística no s'entengui només com un producte cultural sinó també com una pràctica i un instrument d'intervenció social.
- **Generar experiències que puguin compartir-se** i que no siguin només productes que es puguin consumir.
- Desenvolupar **mecanismes de fusió** entre diferents disciplines artístiques i sectors no artístics.
- **Convertir-nos en mediadores i en agents de provocació** per articular nous espais de compromís.
- Col·laborar amb **col·lectius i individus desfavorits** i, mitjançant dinàmiques culturals, visibilitzar temàtiques oblidades i silenciades.
- **I molt d'amor.**
- **I bons aliments.**

7.

Guillermo Weickert: residir en les idees, una reflexió perso- nal sobre les residències artístiques.

Suposem que parlem d'allò que coneixem i que estimem aquells llocs on hem estat feliços. Per això quan parlo ho faig des de la meua experiència, conscient que hi haurà tants models diferents de residències artístiques com hi ha centres que n'ofereixen. Assumim també que en el panorama desolador de precarietat i dificultat per a la creació en les arts escèniques, el simple fet de poder comptar amb un estudi més o menys habilitat on poder treballar unes hores és d'entrada un actiu gens menyspreable.

Partint d'aquest punt, si he d'enunciar les característiques que diferencien una residència artística d'una simple cessió d'espais i pensar en el que espero trobar en un centre de creació que m'acull com artista en el seu programa, gairebé tot el que m'imagino té més a veure amb l'equip humà, la cura i la idiosincràsia de la comunitat que ho gestiona que no pas amb la logística o la infraestructura.

Si comencem pels aspectes més materials és evident que un espai que ha estat pensat (o tan ben adaptat com sigui possible) per al tipus de creació que s'hi desenvoluparà facilita i convida al treball, i això s'agraeix. La possibilitat de comptar amb una dotació específica, quan hi és, és un luxe. Però a vegades els recursos són els que són i no sempre les millors condicions es tradueixen en les millors experiències.

Per a mi, una residència està lligada a un factor de deslocalització del teu ambient habitual de treball i, des de la meua experiència, és més productiu si es pot oferir concentració i una certa sensació d'aïllament del ritme de les distraccions quotidianes. Per això, facilitats d'allotjament, possibilitat de cuinar en el mateix espai o fins i tot fer-se càrrec dels menjars són factors que es tradueixen en una immersió més gran i en una focalització en el procés creatiu.

Em ressonen dues característiques que per a Rui Horta eren imprescindibles en el seu centre de residències *O Espaço do Tempo*: com menys normes millor (més enllà de les bàsiques de convivència) i temps i espais comuns per propiciar trobades diàries entre els diferents artistes residents i els equips de gestió del centre. Això es tradueix, d'una banda, en una gran autonomia i llibertat de l'artista a l'hora de fer ús de l'espai de treball (claus en mà, que permeten llibertat horària i organitzativa), així com un accés tan directe com sigui possible dels equipaments tècnics i els recursos del centre, menys supervisat. D'altra banda afavoreix el flux d'informació, el contacte i la interacció humana, sense forçar-ho. Aquesta manca d'ingerència en el que és personal i el que és professional però amb una gran cura per crear possibilitats i contextos que fan possibles les trobades sempre m'ha sorprès pels seus resultats espectaculars.

Hi ha una línia molt fina entre donar espai al convidat perquè es senti com a casa i al mateix temps estar present perquè la filosofia del centre s'encarni en les persones de l'equip i així es donin a conèixer les línies mestres del projecte d'acollida. Em sembla que això no respon a fórmules concretes sinó a la combinació d'empatia, disponibilitat, professionalitat i coneixement profund del sector i les seves particularitats.

Em sembla fonamental el concepte d'impregnació: poder realment “habitar” l'espai, sobretot fer-te teu l'estudi de treball durant els dies de la residència. I especialment poder “impregnar” en una doble direcció la teva creació artística: l'empremta del centre d'acollida i la teva pròpia empremta com artista mentre hi habites.

Perquè sigui així és molt important que el centre de residència hagi desenvolupat un treball previ i continuat amb la comunitat social i professional on s'insereix. Els centres de residència realment poden funcionar com àrees permeables i d'intercanvi entre els agents locals i els visitants, propiciant un trànsit que es tradueixi en quelcom transformador i significatiu.

Personalment, prefereixo que em deixin molta llibertat durant la residència però quan arriba el moment de compartir el treball necessites que els canals ja estiguin pensats i creats: tornant al model de Rui Horta, l'oferta d'activitats que voluntàriament podies escollir si volies mostrar la feina duta a terme durant la residència incloïa trobades en diferents formats amb escoles, associacions locals, entitats veïnals o professionals de les arts escèniques portugueses. Es potenciava moltíssim l'escala humana i el caràcter informal d'aquestes accions per poder ser ràpids i espontanis en la seva organització i tenien la mateixa importància que les presentacions més formals i programades.

També em sembla important conèixer els criteris artístics i les línies de treball del centre: per què t'han escollit, quin sentit té que siguis aquí i què esperen del teu pas pel centre i del teu treball. Tot això genera identificació i una implicació mútua dels projectes.

És interessant saber que la relació es pot construir a llarg termini en forma de xarxa d'afectes i de col·laboració mútua, que aquesta experiència conjunta ha creat un vincle que pot afavorir més projectes i més artistes. M'agrada la idea de convertir-te de forma natural en un ambaixador del centre que t'ha acollit.

En resum, recordo les paraules de Jane Archer durant la meva participació a l'ECL Colina: es tracta de “ser resident en la idea” més que en l'espai. Crec que qualsevol residència artística m'interessa més com un context que possibilita crear nous espais pel meu treball que com un mer contenidor temporal d'un procés d'assajos.

Creador

8.

La Casa de las Artes de Alanís: donar vida a espais abandonats.

“La Casa de las Artes de Alanís” neix l’any 2012 i neix amb la paraula CULTURA escrita des del principi a les parets d’uns edificis que estaven buits, sense ús, uns espais màgics, una ermita del s.XIV, que fou la primera parròquia del poble i una antiga residència de gent gran.

Així, a uns espais que havien tingut un significat religiós, social i cultural se’ls donava ara un caràcter artístic, innovador, que ha provocat que aquest petit poble de 2.000 habitants s’hagi convertit en un centre de referència cultural.

Des de la política es va apostar per un projecte que es basava en l’intercanvi com a moneda de canvi i en tenir la certesa que la millor manera de conservar els espais era donant-los un nou ús. Quants espais abandonats existeixen als nostres pobles?

Des del primer moment, “la Casa de las Artes” es va convertir en un projecte amb vida, i de seguida van arribar a Alanís companyies i artistes de tot arreu del món. Al poble s’han acostumat a veure’ls passejar pels seus carrers, comprar a les seves tendes i menjar als seus bars, de manera que els artistes contribueixen a l’economia local. Alanís ha aconseguit que el seu nom soni més enllà de les “Sierras” que l’acullen, ha aconseguit que s’estableixin vincles entre els artistes i els veïns. A dia d’avui, hi ha molts projectes que s’han iniciat entre les parts de l’ermita i que han comptat amb la mirada d’uns veïns que s’hi han sentit partícips.

Des de l'Ajuntament pensem que la millor manera d'apostar per la cultura és crear públic. Així, paral·lelament a la "Casa de las Artes" s'ha creat una "Escuela de espectadores" formada pels nens i nenes de l'escola pública, que gaudeixen dels regals que arriben al poble: dansa, música, circ, teatre, pintura, fotografia...

Els artistes que han passat per aquí parlen de la màgia dels espais, de la possibilitat que ofereix l'ermita de crear sense distraccions, sense soroll, acollits per la bellesa del castell i sentint-se amos durant un temps d'una església del s.XIV. Des de l'Ajuntament seguim apostant per aquesta manera de crear CULTURA, de crear públic, de crear vincles entre artistes i veïns, de portar el nom d'Alanís més enllà de les nostres fronteres i de seguir sent un reducte cultural a la Serra Morena de Sevilla.

Arturo Fernández Diéguez
Director de la Casa de las Artes, Alanís, Sevilla.

9.

Carmen Larraz: ideal de residència artística

Per a mi, l'ideal d'una residència artística és submergir-me en una experiència artística i creativa, en un lloc determinat, acollida per una persona o un equip que m'hi ha convidat, durant un període concret i amb unes condicions pactades. A partir d'aquests paràmetres, que s'han de conèixer per endavant, el que passi a partir d'aleshores serà una variable constant: què emana del lloc i on estan els seus límits, com sóc acollida en un sentit humà per la persona o l'equip i quina connexió artística hi estableixo, com les condicions faciliten més o menys les possibilitats de capbussar-me en el viatge artístic...

Tal i com jo ho visc, el que més m'excita és estimular l'escolta d'aquestes variables i observar com les gestiono i m'hi moc, com les converteixo en còmplices del procés creatiu. Així mateix, i de manera recíproca, entenc que el meu pas pel lloc deixarà un pòsit que passarà a formar part del recorregut d'aquest espai amb la seva gent.

Per això, crec que cada residència suposa una possibilitat d'enriquir la trajectòria creativa i una connexió amb l'entorn on conviu, i al mateix temps, cada artista o equip que resideix l'espai, suposa una possibilitat d'enriquir amb la seva recerca aquest entorn humà.

Lloc d'acollida d'artistes i processos creatius. Espai on es comparteixen experiències i es desenvolupen diferents universos de treball.

Temps que incrementa la curiositat durant una pràctica.

10. Laida Aldaz

creadora

11.

Fernando Pérez:

la residència és política

La residència és política. Ocupa un lloc i un temps diferent a l'espectacle i a l'esdeveniment i permet altres formes de desenvolupar la capacitat creadora de l'artista, això també és polític. El format residencial és més adequat per al desenvolupament estructural de la cultura, menys efímer i encaixa de manera complementària amb la resta de formats de processos artístics en aquesta societat cada vegada més complexa, més híbrida i en transformació.

La residència és radicalment fonamental en les polítiques culturals, però encara ho és més el desenvolupament de les artistes que puguin aconseguir totes i cadascuna d'elles. Les residències de procés, d'investigació, tècniques, col·lectives, o qualsevol dels cognoms que puguem afegir-hi, són instruments de les pràctiques i els processos i així, aporten resultats en primera instància als artistes i al desenvolupament dels sectors. Són el substrat intermedi entre la idea i el resultat, per tant: eix i vehicle de les idees.

Des d'aquí estem impulsant i afavorint la residència com una nova pràctica, que complementi les subvencions i les polítiques públiques en matèria de cultura i que 'obligui', en el sentit positiu del terme, a acollir iniciatives de creació a cadascun dels festivals o centres que depenen directament del Govern o que, d'una manera o altra, hi estan vinculats.

Les residències, des del nostre lloc, no caldria que ens oferissin resultats a curt termini, els resultats poden ser plausibles en el futur o potser no necessiten resultats.

12.

Residències a Huarte

El Centro Huarte ofereix tant estances com residències. Les primeres són cessions d'espai per als artistes que necessitin un estudi i una infraestructura per poder desenvolupar la seva feina en les condicions adequades. La convocatòria és oberta tot l'any i està pensada per a artistes locals, tot i que també s'ofereix a aquells artistes no locals que puguin residir a Pamplona o a Huarte, per compte propi amb finançament extern.

En el cas de les residències, s'obre convocatòries puntuals amb temes específics i amb una compensació econòmica, d'aquí la distinció entre ambdues línies de treball. Les residències són programes propis o en col·laboració amb altres espais, entitats, festivals, etc. i tenen com a finalitat l'experimentació i la investigació artística. S'insereixen, a més a més, dins les estratègies i accions encaminades a aconseguir alguns objectius del nostre projecte de direcció (que encarem com un procés d'investigació).

Fins el moment hem desenvolupat dues residències: la primera va començar el novembre passat dins el marc del festival DNA, en la qual es proposava a 7 artistes locals desenvolupar un projecte d'investigació, individual o col·lectiu, i generar un grup de treball entre ells/es. D'aquesta manera s'iniciava una línia de treball que té el propòsit d'unir i consolidar la comunitat de pràctiques escèniques de Navarra, actualment molt fragmentada. Aquest any hem tingut l'oportunitat de continuar amb aquest enfocament gràcies a la col·laboració amb Isabel Ferreira (nova directora del festival DNA) i Edu Bonito (coordinador de residències del mateix festival), que ja tenien una trajectòria de conjunta al Brasil, on hi han treballat durant anys amb idees molt similars en un projecte anomenat coLABoratorio.

Així, coLABoratorio DNA, com l'hem anomenat en aquesta edició, s'està desenvolupant durant el mes de maig i s'hi ha convidat també a artistes no locals, però mantenint la mateixa intenció de promoure l'activitat d'investigació i col·laboració escènica al nostre territori.

L'altra residència que hem ofert, i que també s'està desenvolupant en aquests moments, porta per nom "Repensar el contenidor". S'està realitzant conjuntament amb la plataforma independent "halbarenarte" i dins de les activitats del Collaborative Arts Partnership Programme (CAPP). "Repensar el contenidor" consisteix a realitzar una investigació que contribueixi a redefinir l'arquitectura del Centro Huarte, sense limitar-se a la intervenció espacial de l'edifici i amb una recerca que s'enfoqui cap a la responsabilitat social de l'edifici en relació al context local. Per nosaltres és molt important apropar-nos a les persones que viuen a Huarte, que van veure com es construïa un edifici d'una gran envergadura al seu poble fa deu anys, en detriment d'algunes de les seves necessitats i sense cap relació amb ells/es en aquell període, exceptuant la cessió d'un espai per a activitats puntuals d'agrupacions culturals.

Al llarg d'aquest any també hi ha altres residències: una d'intervenció en el Complejo Hospitalario de Navarra, una sobre investigació de comissariat, una altra sobre investigació al voltant de l'activitat artística a Navarra i una o dues més d'intercanvi artístic internacional.

Elisa Arteta, codirectora del Centro Huarte

13.

Neto Machado i Jorge Alencar: residència artística com a espai de desnaturalització i digressió.

El concepte desnaturalitzar es refereix tant a 'expatriar' com a 'canviar', en el sentit d'alterar les qualitats d'algú o d'alguna cosa. Així, la residència es pot pensar com un context de creació 'que desplaça', on la investigació de l'artista es mou a mesura que habita espais, cossos i geopolítiques diverses. Un exili voluntari, la potència del qual rau en la capacitat de desnaturalitzar operacions ja reconegudes (mapejades) per afavorir l'emergència de nous arranjaments perceptius i, per tant, altres maneres de composició. Aquest desterrament no és tant un simple canvi d'escenari sinó més aviat una descentralització de les nostres pròpies lògiques d'estar en el món.

La digressió tracta del fet d'allunyar-se, d'apartar-se d'un lloc on s'hi estava. Un viatge, un retir. A més a més, es refereix a l'oportunitat de desviar-se de la direcció apuntada, de fugir temporalment d'un tema preestablert. En aquest sentit, residir és perdre's en el camí, i no necessàriament traçar un lloc precís o acabar en una obra. És sobre disparar coses que seran tingudes en compte en un futur imprecís. És crear temps per dispersar, per no se productiu i, per això mateix, definir la creació com un camí i no com una arribada.

14.

Marcos Morau: sobre la idea de residència

Com a coreògraf i director m'agradaria començar considerant que, segons les meves vivències, la part més important d'una residència de creació no és la culminació de l'obra sinó el procés creatiu mitjançant el qual la imaginació es conjuga amb les vivències i l'atmosfera del moment històric per materialitzar una idea i/o una necessitat en un acte viu. Entenc les residències de creació com una trobada amb allò desconegut, un marc *espai-temporal* on les idees es materialitzen o entren en crisi: disposar d'un espai, de prous recursos organitzats i facilitadors, responsabilitat mútua, experimentació, intercanvi i diàleg, tant per part de l'artista com per part del que acull. Com a companyia hem tingut residències de tota mena: amb/sense allotjament, amb/sense manutenció, amb/sense necessitat de mostrar el nostre treball, amb/sense necessitats tècniques, bàsiques i/o concretes, amb/sense intercanvi amb els altres residents. Una de les coses que hem valorat positivament ha estat el fet d'afavorir els mecanismes d'enllaç entre diferents disciplines artístiques, de proximitat o no, i la implicació de sectors no artístics capaços d'afavorir la visibilitat del projecte. El fet de poder connectar el projecte amb el context cultural de la ciutat on es porta a terme (teatres, festivals i persones rellevants dins del panorama territorial concret) solidifica i dona confiança al projecte que, tot i trobar-se incomplet, comença a projectar-se en una finalitat concreta. En definitiva, les residències han d'afavorir la vivència del creador, que necessita una renovació constant del pensament, perquè el canvi i la transformació viscuda són una part vital del procés creatiu.

15.

Paulo Vasques: creació 'in situ'

Procés de creació desenvolupat 'in situ' que sorgeix d'una invitació/encàrrec que un festival fa a un artista, o en una altra marc de la programació, un període de treball en el procés de creació d'un projecte performatiu (generalment en un espai teatral) que té el propòsit final de mostrar-se. En ambdós casos, el context del lloc, els agents implicats i les condicions de treball interfereixen intrínsicament en el procés artístic i la pròpia invitació/encàrrec requereix que s'estableixi un diàleg que creï un context concret. El programador/festival, adés còmplice de l'obra de l'artista adés amfitrió, s'encarrega de la mediació entre les institucions i els públics, però també ha de ser receptiu per repensar-se davant els desafiaments que els projectes artístics presenten en relació al seu context local.

Codirector del Circular Festival (Portugal)

16.

Juneda*, d'un model de residències 'formal' a un projecte d'incursió social en el territori:

L'any 2011 arrenca la primera edició de Juneda Incursió Pro, un espai d'investigació escènica en format residència en una masia rural de ponent. Hi han passat diferents professionals com Stefan Metz, Blanca Portillo, Alfredo Sanzol, Andrés Lima, Carles Santos, Pablo Messiez, Sol Picó, entre d'altres.

Un any més tard, i després de múltiples converses amb la Sol Picó i la Vero Cendoya, decidim experimentar i obrir una nova línia amb el propòsit d'apropar el projecte dirigit a professionals als col·lectius més vulnerables del nostre poble.

Inicialment, el propòsit era que fossin espectadors del resultat del procés creatiu de les residències, però degut a la capacitat reduïda de desplaçament, es va buscar una nova solució: trobar localitzacions adequades dins del seus centres de residència i treball, i fer desplaçar els artistes en residència per mostrar i compartir els seus processos de treball desenvolupats a Juneda. La proposta i l'experiència va ser un èxit.

És a partir d'aquí quan decidim donar un pas endavant i evolucionar el projecte, donant el protagonisme a aquests col·lectius vulnerables, que passen de ser espectadors a ser protagonistes. Apliquem la mateixa filosofia de treball, anem de la mà amb els centres per tal d'adaptar-nos a les necessitats del projecte i busquem la complicitat i el compromís amb el municipi d'acollida.

* Juneda, província de Lleida (3.497 habitants)

Aquest any, afrontarem la cinquena edició amb sis centres participants de la província de Lleida, amb una cinquantena de persones amb altres capacitats que gaudeixen del procés de treball durant 3 mesos intensius. Avui tenim tancat un calendari d'actuacions i per primer cop, estarem programats a la Fira de Tàrraga.

Ramon Giné, Tècnic de Cultura de l'Ajuntament de Juneda

Aquest text itinerant i obert titulat 'Residències' està fent aquest recorregut:

Jornadas de Participación ICAS - Artes Escénicas

7-8 juny 2017

Veus: Patricia Caballero, Santiago Turenne, Bárbara Sánchez, Claudia Delso, Fran Pérez Román, Ana Extremiana Eguia, Guillermo Weickert i Arturo Fernández.

DNA Festival

19 maig - 2 juny 2017

Veus: Carmen Larraz, Laida Aldaz, Fernando Pérez, Centro Huarte, Neto Machado i Jorge Alencar.

Iniciativa acollida dins el marc del PEA - CoLABoratorio

Festival Sismògraf

20-24 abril 2017

Veus: Marcos Morau, Paulo Vasques i Ramon Giné.

Iniciativa acollida dins el marc del Pro365

Text editorial del Graner (Cristina Alonso i Jaime Conde-Salazar) + traducció i maquetació de Raquel Tomàs.